

ROVVILTNEMNDA I REGION 5 Hedmark

Forvaltningsplan for rovvilt i Hedmark

Behandlet i rovviltnemnda 13. desember, endelig vedtatt 10. januar 2014

Innholdsfortegnelse

1	INNLEDNING	3
2	NASJONALE RAMMER FOR FORVALTNING AV ROVVILT	4
	2.1 Naturmangfoldloven	4
	2.2 Stortingets rovviltforlik	4
	2.3 Rovviltforskriften	4
	2.4 Myndighets- og ansvarsfordeling i rovviltforvaltningen	5
	2.5 Myndighetsfordeling for uttak av rovvilt	6
3	ROVVILT	8
	3.1 Gaupe	8
	3.2 Jerv	9
	3.3 Bjørn.....	9
	3.4 Ulv	11
4	BEITEBRUK	12
	4.1 Landbrukspolitiske føringer.....	12
	4.2 Omfang av husdyr og geografisk fordeling	12
	4.3 Tamrein	14
5	UTVIKLINGEN I TAP AV HUSDYR OG TAMREIN PÅ BEITE	15
6	ANDRE SAMFUNNSINTERESSER	17
7	UTFORDRINGER OG MÅL	18
	7.1 Hovedutfordringer	18
	7.2 Mål for forvaltningsplanen.....	18
8	STRATEGIER FOR FORVALTNING	19
	8.1 Geografisk differensiert forvaltning	19
	8.2 Fordeling av økonomiske midler	21
	8.3 Tiltak rettet mot rovviltet.....	21
	8.4 Akutte tiltak rettet mot beitedyr og tamrein	23
	8.5 Forberedte tiltak rettet mot beitedyr og tamrein.....	24
	8.6 Strategi for å oppfylle regionens bestandsmål.....	26
9	SAMORDNING AV VIRKEMIDLER	28
10	ROVVILTNEMNDAS POLITISKE SIGNALER	29
	VEDLEGG	30

1 INNLEDNING

Mål for forvaltningsplanen

- **Forvaltningsplanen skal bidra til en effektiv og forutsigbar forvaltning for berørte parter**
- **Forvaltningsplanen og oppfølging av denne skal bidra til minst mulig tap av husdyr og tamrein til rovvilt, samtidig som bestandsmålingene for rovvilt i regionen oppfylles**

De regionale rovviltnemndene er statlige nemnder oppnevnt av Miljøverndepartementet og har ansvaret for rovviltforvaltningen innenfor sin region. Sekretariatet for rovviltnemndene er lagt til en fylkesmann i hver region.

Rovviltnemndene skal utarbeide en regional forvaltningsplan for rovvilt. I forvaltningsplanen skal det legges til rette for at de nasjonalt fastsatte bestandsmålingene nås. Forvaltningsplanen skal gjennom en geografisk differensiering bidra til et best mulig skille mellom beitedyr og faste forekomster av rovvilt, og bidra til forutsigbarhet for berørte parter. Forvaltningsplanen skal vise hvordan rovviltnemnda vil prioritere midler til forebyggende og konfliktdependende tiltak innenfor regionen, og gi anbefalinger om bruken av landbrukspolitiske og reindriftspolitiske virkemidler. Hovedhensikten er å bidra til en langsiktig, samordnet og målrettet strategi for tilpasninger innenfor regionen som gradvis kan gi lavere tap og konflikter grunnet rovvilt.

Den første forvaltningsplanen for region 5 ble vedtatt i mars 2007. Planen var inndelt i tre ulike soner – prioriterte beiteområder, prioriterte rovviltområder og et område som inneholdt både viktige beiteområder og viktige rovviltområder. I tillegg kom den nasjonalt fastsatte ulvesona. Innspill fra dialogmøtene som ble gjennomført vinteren 2013 viser at det er ulik opplevelse av hvordan denne forvaltningsplan fungerte. I stor grad er innspillene preget av hvor man bor og hvem man representerer.

Ved revisjon av forvaltningsplanen er det videreført at hensynet til å redusere tapene i beitenæringa (både bufe og tamrein) må ha hovedprioritet i regionen. Det er likevel verdt å presisere at egne bestandsmål for både gaupe, jerv, ulv og bjørn, og en langstrakt grense mot Sverige, gjør det krevende med næringsdrift basert på utmarksbeite i vårt fylke. Innenfor dagens fastsatte politiske rammer finnes ingen enkle løsninger. I Hedmark kan det være vanskelig å oppnå helt rovviltfrie områder.

De innledende kapitlene i forvaltningsplanen tar for seg overordnede føringer og utvikling. Kapittel 8 - *Strategier for forvaltning* utgjør den sentrale delen av forvaltningsplanen. I dette kapittelet fremgår det hvilke prioriteringer og føringer rovviltnemnda vil legge til grunn for sin forvaltning, og vil også være førende for deler av Fylkesmannens saksbehandling på området.

Rovviltnemnda vil dessuten gjennom planen peke på noen problemstillinger som ligger utenfor områder nemnda har myndighet, men som har betydning for konfliktnivået i forhold til rovvilt. Disse politiske signalene fremgår av kapittel 10 – Rovviltnemndas overordnede politiske signaler.

For ulv er det felles forvaltning mellom region 4 (Østfold, Oslo og Akershus) og 5 (Hedmark). De regionale forvaltningsplanene skal samordnes på dette punktet for å sikre en helhetlig og bærekraftig forvaltning av ulv, med lavest mulig tap og konflikter.

2 NASJONALE RAMMER FOR FORVALTNING AV ROVVILT

Det er en målsetting i norsk miljøforvaltning å opprettholde naturens produktivitet og artsrikdom, herunder de store rovdyrene. Målsettingen er nedfelt i norsk lovgivning, der naturmangfoldloven er den mest sentrale, og gjennom internasjonale forpliktelser (bla. Bernkonvensjonen).

2.1 Naturmangfoldloven

Lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) av 19.6.2009 nr 100, legger rammen for forvaltningen av naturressursene. Artene og deres genetiske mangfold skal ivaretas på lang sikt, og artene skal forekomme i levedyktige bestander i sine naturlige utbredelsesområder. Hensynet til naturmangfoldet skal også avveies mot andre viktige samfunnsinteresser, men uten at det går på bekostning av formålet med loven. Samtidig vil det kunne medføre at målsettingen nås på annen måte eller i annet tempo enn hvis naturmangfoldet hadde vært eneste hensynet å ta, jf prinsippet om geografisk differensiert rovviltforvaltning i rovviltforskriften.

2.2 Stortingets rovviltforlik

Dagens forvaltning av våre rovviltarter bygger på St.meld. nr. 15 (2003-04) Rovvilt i norsk natur og Stortingets behandling av denne i Innst. S. nr. 174(2003-04), samt Stortingets rovviltforlik av 17. juni 2011 (Dokument 8: 163S (2010-11)).

Et samlet Storting vedtok i juni 2011 et forlik om forvaltningen av de norske rovviltbestandene. Forliket fastslår innledningsvis at forvaltningen skal skje innenfor rammen av bestemmelsene i naturmangfoldloven, Bernkonvensjonen og den todelte målsettingen etter rovviltforliket i 2004.

I rovviltforliket slås det blant annet fast at tapstallene for beitenæringen må ned, og at en tydelig forvaltning av soneinndelingen er avgjørende for å få til dette.

Rovviltforliket av 2011 i Stortinget forsterker og tydeliggjør prinsippene og formålet i rovviltforskriften (Forskrift om forvaltning av rovvilt, fastsatt ved kgl.res. 18.3.2005).

2.3 Rovviltforskriften

I formålsparagrafen heter det:

"Formålet med denne forskrift er å sikre en bærekraftig forvaltning av gaupe, jerv, bjørn, ulv og kongeørn.

Innenfor en slik ramme skal forvaltningen også ivareta hensyn til næringsutøvelse og andre samfunnsinteresser. Forvaltningen skal være differensiert slik at hensynet til ulike interesser vektlegges forskjellig i ulike områder og for de ulike rovviltarter.

Forskriften skal sikre en forvaltning som vektlegger forutsigbarhet og lokal medvirkning.”

Gjennom rovviltforskriften og rovviltforliket er det fastsatt et nasjonalt mål for antall årlige ynglinger for hver rovviltart. Disse bestandsmålene er 65 årlige ynglinger av gaupe, 39 årlige ynglinger av jerv, 13 årlige ynglinger av bjørn og 3 årlige ynglinger av ulv innenfor forvaltningsområdet for ynglende ulv. I Rovviltforliket er det presisert at bestandsmålet for ulv skal vurderes på nytt i samarbeid med Sverige.

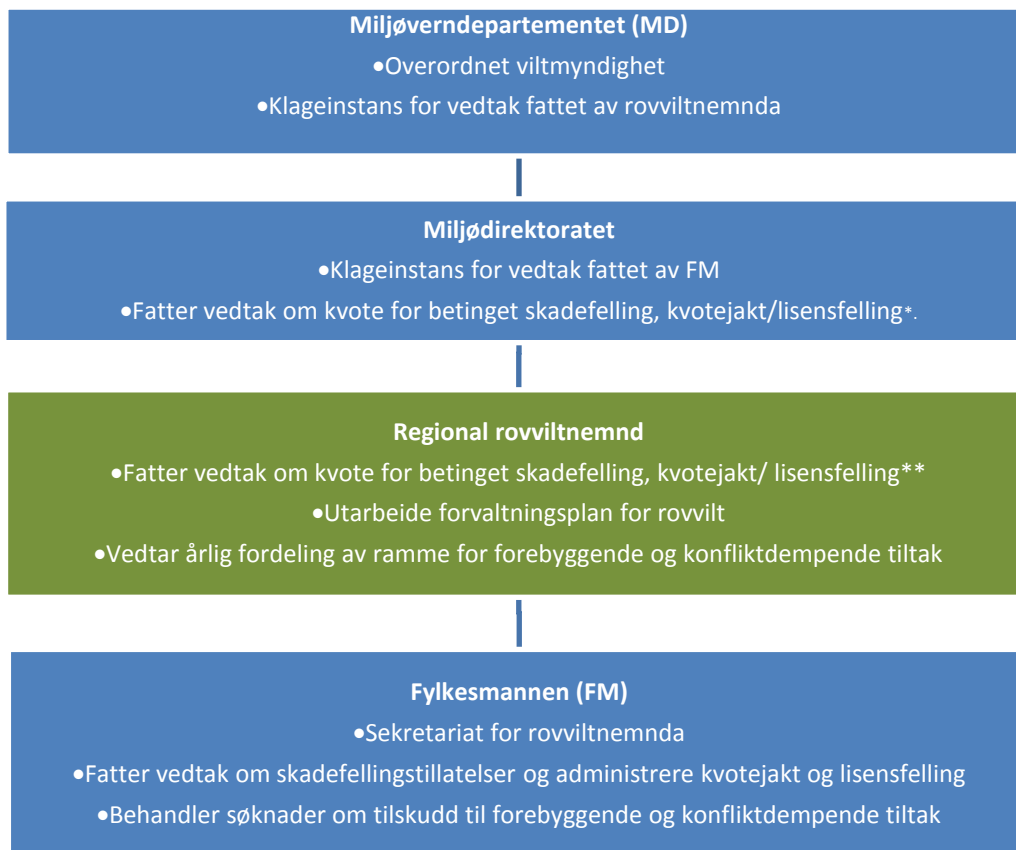
Ved forskrift om forvaltning av rovvilt er de nasjonale bestandsmålene fordelt på de åtte regionene. For Hedmark er bestandsmålene:

- 10 årlige ynglinger av gaupe
- 5 årlige ynglinger av jerv
- 3 årlige ynglinger av bjørn
- 3 årlige ynglinger av ulv innenfor forvaltningsområdet for ynglende ulv i samarbeid med region 4
- For kongeørn er det ikke fastsatt et regionalt bestandsmål, men dagens bestand antas å være på omkring 70 hekkende par.

Forvaltningsplan for rovvilt i region 5 er utarbeidet med bakgrunn i bestemmelsene i de nasjonale rammene, og forvaltningsplanen er et viktig virkemiddel for å nå de nasjonalt fastsatte bestandsmålene for rovvilt.

2.4 Myndighets- og ansvarsfordeling i rovviltforvaltningen

Forskrift om forvaltning av rovvilt gir bestemmelser omkring bestandsmål, forvaltningsregioner og rovviltnemnder, om forvaltningsplan, jakt og fellingsformer samt administrative bestemmelser. Rovviltnemnda vedtar årlig en fordeling av rammen for forebyggende og konfliktdempende tiltak på ulike tiltak i tråd med strategiene i forvaltningsplanen. Det er Fylkesmannen som behandler de enkelte søknadene om tilskudd.

Figur 1. Skisse over myndighets- og ansvarsfordeling innen rovviltforvaltningen.

*Når bestandsmålsettingen for regionen ikke er oppnådd. Miljødirektoratet kan delegere myndigheten dersom det foreligger en vedtatt forvaltningsplan for rovvilt.

**Rovviltnemnda har myndighet til å fatte vedtak om slik kvote når bestanden av den enkelte art ligger over de nasjonalt fastsatte bestandsmålene for regionen.

2.5 Myndighetsfordeling for uttak av rovvilt

Betinget skadefelling er skademotivert felling av enkeltindivid av gaupe, jerv, bjørn eller ulv for å stanse eller forhindre skade på bufe eller tamrein med hjemmel i naturmangfoldloven, jf. også rovviltforskriftens § 9. Vedtak om betinget skadefelling er frikoblet fra grunneierretten.

Som en oppfølging av rovviltforliket vedtatt av Stortinget i 2011 har terskelen for iverksettelse av betinget skadefelling blitt senket i prioriterte beiteområder.

Rovviltnemnda vedtar kvote for betinget skadefelling for jerv, bjørn, gaupe og ulv. Kvote for ulv fastsettes sammen med region 4. Hvis bestandsmålet ikke er nådd anbefaler rovviltnemnda en kvote ovenfor Miljødirektoratet.

Det arbeides med å fastsette bestandstall for kongeørn og tapstall. Når kunnskapsgrunnlaget blir bedre forutsetter rovviltnemnda at også denne bestanden reguleres med sikte på å redusere tap av bufe og tamrein.

Bestandsregulering av rovvilt skal skje gjennom lisensfelling og kvotejakt. Ved stort potensial for skade kan ekstraordinære uttak som hiuttak av jerv og vårjakt på bjørn være aktuelt i

enkelte prioriterte beiteområder. Miljødirektoratet har myndighet til å gi fellingstillatelse for ekstraordinære uttak. I henhold til rovviltforliket pkt. 2.2.10 er det et mål at ekstraordinære uttak av ynglelokaliteter over tid kan reduseres til et minimum.

Lisensfelling er en skademotivert felling, hvor et bestemt antall individer av en viltart kan felles med hjemmel i naturmangfoldloven, jf. også rovviltforskriftens §10. For å utøve lisensfelling trengs grunneiers tillatelse, og man må være registret som lisensjeger for å delta. Lisensfelling skal være hovedvirkemiddel for regulering av rovviltbestandene. Lisensjakt kan gjennomføres på jerv, bjørn og ulv. Rovviltnemnda vedtar årlig en kvote for lisensfelling og i hvilke områder lisensfelling skal prioriteres. Hvis bestandsmålet ikke er nådd anbefaler rovviltnemnda en kvote ovenfor Miljødirektoratet.

Kvotejakt er en ordinær jakt på et bestemt antall individer av en viltart med hjemmel i naturmangfoldloven, jf. også rovviltforskriftens § 11. For å utøve kvotejakt trengs grunneiers tillatelse. Kvotejakt kan gjennomføres på gaupe. Rovviltnemnda vedtar årlig en kvote og i hvilke områder kvotejakt skal prioriteres. Hvis bestandsmålet ikke er nådd anbefaler rovviltnemnda en kvote overfor Miljødirektoratet.

3 ROVVILT

3.1 Gaupe

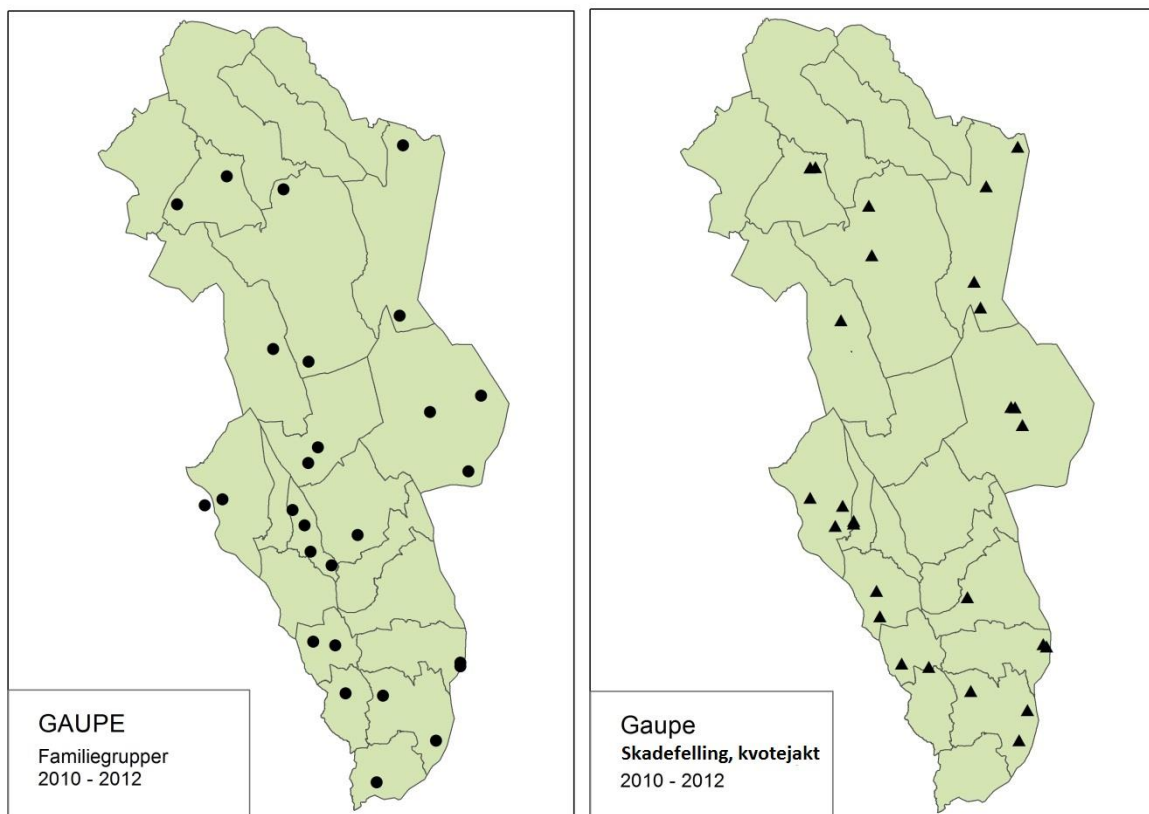
For region 5 er den nasjonale bestandsmålsettingen for gaupe 10 årlige ynglinger. Minimum antall registrerte familiegrupper før jakt danner utgangspunkt for bestandsmålet som vurderes som et gjennomsnitt av de tre siste årene. Bestanden har de senere årene ligget rundt bestandsmålet.

Størrelsen på leveområdene avhenger av hvor tett det er med byttedyr. I områder hvor det er lite byttedyr, lever voksne hanner på i gjennomsnitt 900 kvadratkilometer, mens hunnene lever på 600 kvadratkilometer. Dette tilsvarer gjennomsnittlig leveområde i Hedmark fylke. Det er lite overlapp mellom leveområdene for gauper av samme kjønn.

Med unntak av de nordligste fjellområdene er det dokumentert familiegrupper i hele fylket. For å oppnå bestandsmålet for gaupe må det tillates yngling av gaupe i store deler av regionen.

Siden 2009 er det registrert en nedgang i gaupebestanden på landsbasis. I region 5 har man også opplevd en nedgang i bestanden.

Kvotejakt på gaupe er ettertraktet, og kvotene fylles hvert år etter kun kort tids jakt.

Figur 2. Registrerte familiegrupper og uttak av gaupe gjennom kvotejakt og skadefelling 2010-2012.

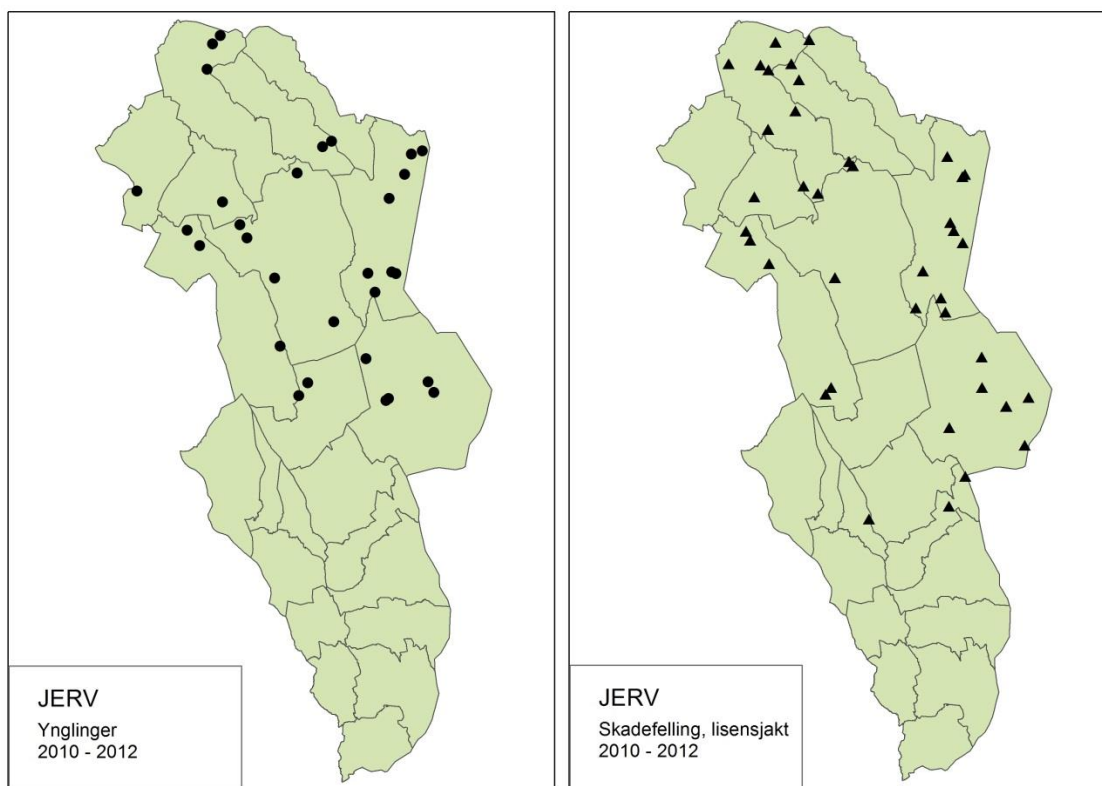

3.2 Jerv

For region 5 er den nasjonale bestandsmålsettingen for jerv 5 årlige ynglinger. Bestandsmålet tar utgangspunkt i gjennomsnittlig antall ynglinger registrert i den siste 3-årsperioden. I region 5 har det vært en betydelig økning i bestanden frem til 2011.

De senere år er det registrert flere jerveynglinger i sørligere deler av fylket. Av hensyn til å redusere tapene av sau og tamrein til jerv er det en målsetting å unngå ynglinger i de prioriterte beiteområdene, og oppnå bestandsmålet i midtre og sørøstlige deler av fylket. Geografisk er disse områdene store nok til at man kan oppnå bestandsmålet.

Som følge av at man ligger betydelig over bestandsmålet er det de siste årene foretatt store uttak av jerv i form av lisensfelling og hiuttak.

Figur 3. Dokumenterte jerveynglinger og uttak av jerv gjennom lisensfelling, hiuttak og skadefelling 2010- 2012.

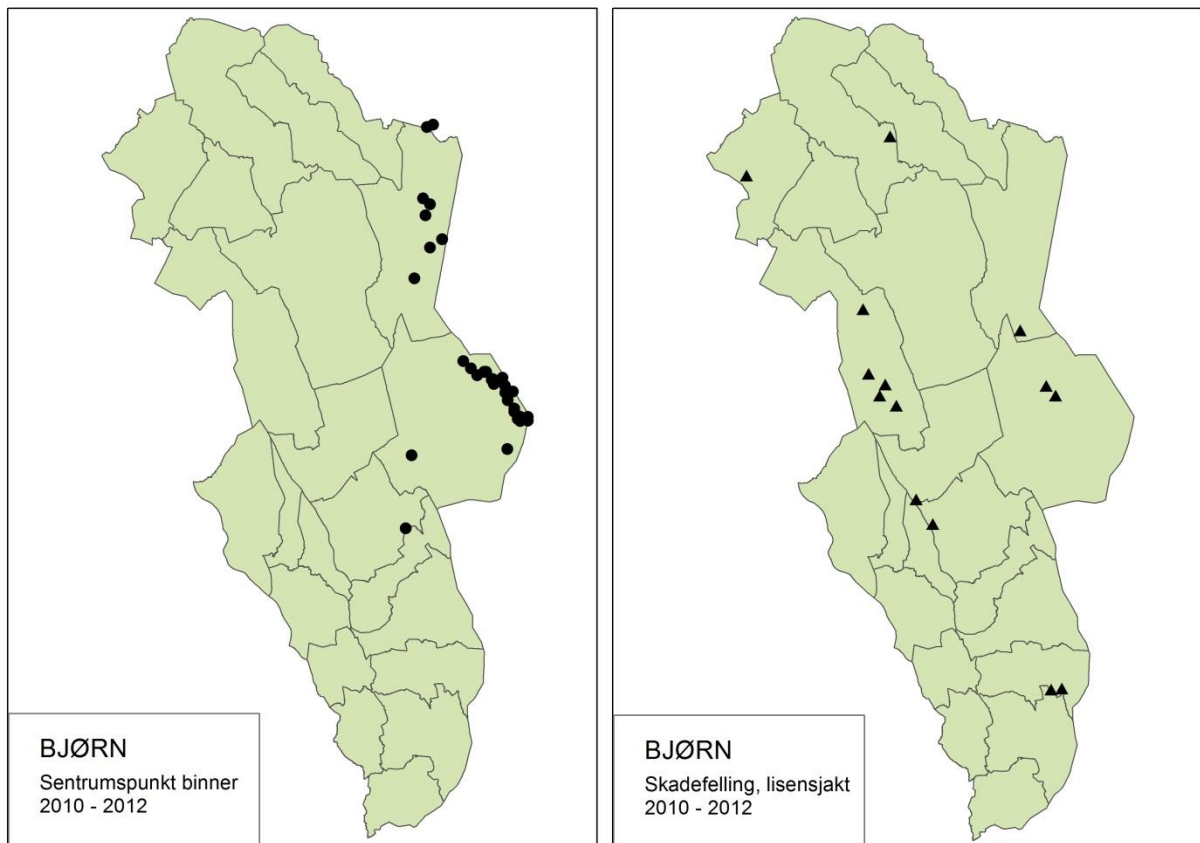
3.3 Bjørn

For region 5 er den nasjonale bestandsmålsettingen for bjørn 3 årlige ynglinger. Region 5 er eneste region i Sør-Norge med eget bestandsmål for bjørn. I henhold til føringer gitt i Rovviltforliket skal det tilstrebes et jevnere forhold mellom binner og hannbjørner. For region 5 tilsvarer bestandsmålet (3 årlige ynglinger) i størrelsesorden 20 binner og 30 hannbjørner. Bestandsmålet for bjørn er ikke nådd.

Dokumentasjon på antall ynglinger av brunbjørn er vanskeligere enn for de tre andre store roviltartene, mye fordi man ikke kan spore på snø. Ved hjelp av en nyutviklet beregningsmetode estimeres hvor mange kull som sannsynligvis er født. Utgangspunktet er årlige DNA-undersøkelser med bakgrunn i innsamlede prøver av hår og ekskrementer,

Det er kun i de østlige områdene i region 5 man finner binner og således kan oppnå bestandsmålet. Fra kun å ha registrert binner i Trysil kommune er det de siste årene også registrert binner i Engerdal kommune, samt ei binne i kommunene Våler og Elverum.

Binner med unger har vanligvis mellom 100 og 150 kvadratkilometer store leveområder, mens binner uten unger har fra cirka 200 til 300 kvadratkilometer. Hanner har som regel et leveområde på mellom 800 og 1 000 kvadratkilometer. Bestandsmålet for bjørn vil arealmessig kunne oppfylles utenom prioriterte beiteområder.

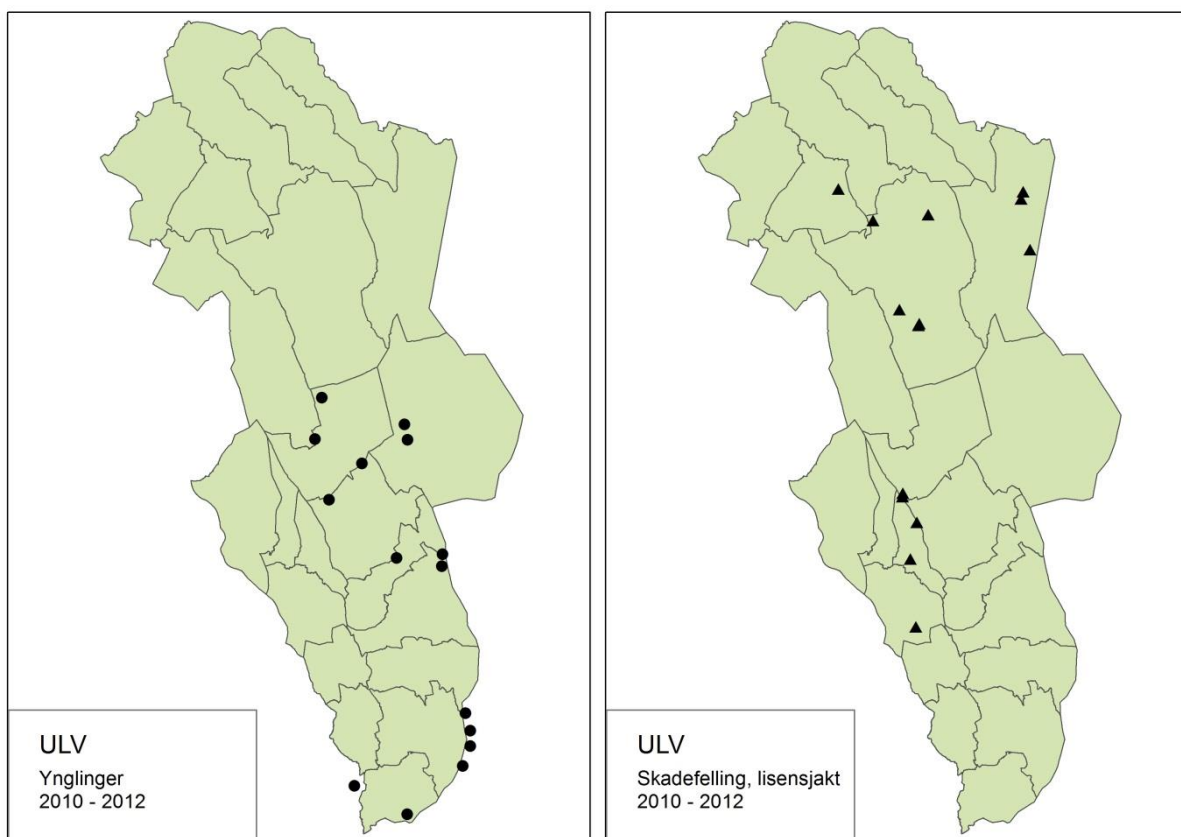

Figur 4. Registrerte bjørnebinner og uttak av bjørn gjennom lisensfelling og skadefelling perioden 2010 - 2012.

3.4 Ulv

Den norske bestanden av ulv er en del av den skandinaviske ulvepopulasjonen. Om lag 300 dyr har tilhold i Skandinavia. Om lag 14 % er å anse som «helnorske», i tillegg kommer i størrelsesorden 30 grenseulver (Rapport: Ulv i Norge pr. 15. april 2013 – foreløpige konklusjoner for vinteren 2012/2013).

Bestandsmålsettingen for ulv er 3 årlige ynglinger innenfor en nasjonalt vedtatt forvaltningssone som omfatter deler av region 4 og 5. Siden 2010 har man ligget på bestandsmålet, og de fleste helnorske revir og ynglinger er registrert innenfor region 5. Ulikt de andre rovviltartene er forvaltningsområdet for ulv fastsatt av Stortinget. Forvaltningen av ulv skal i henhold til rovviltforliket 2011 vurderes på nytt i samarbeid med svenske myndigheter, samt at det er igangsatt en evaluering av ulvesona.

Figur 5. Dokumenterte ulveynglinger og uttak av ulv gjennom lisensfelling og skadefelling perioden 2010-2012.

4 BEITEBRUK

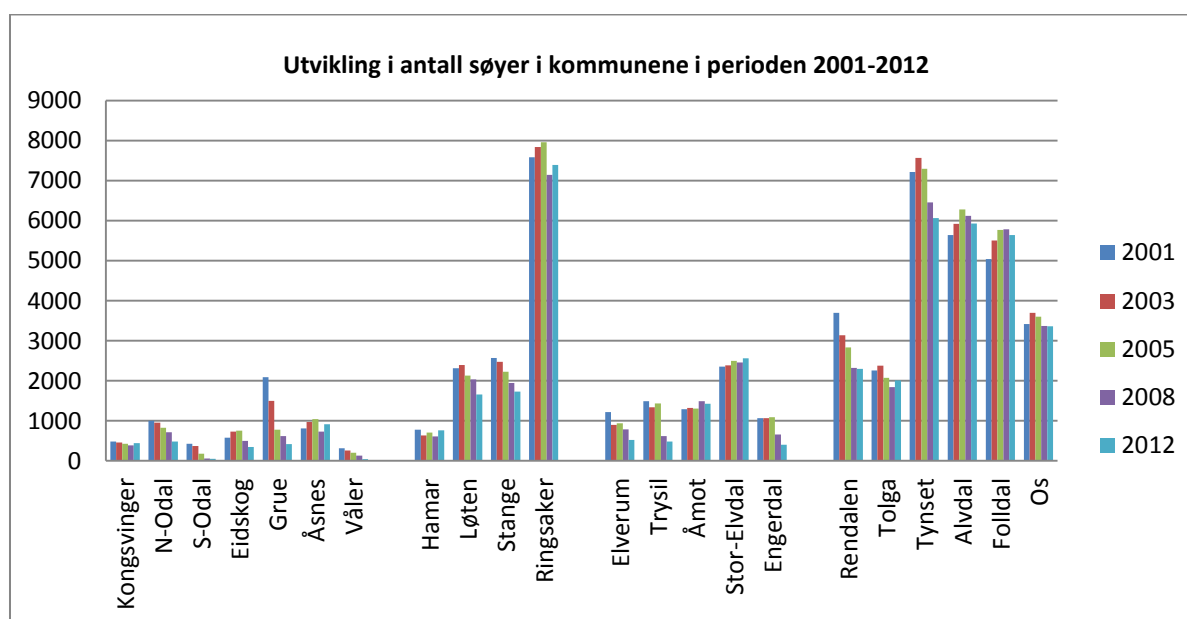
Husdyrnæringa, og småfenæringa spesielt, er viktig med hensyn til å opprettholde et aktivt landbruk i hele fylket, og for å nå målet om økt matproduksjon. Samtidig påvirker den vedtatte rovviltpolitikken i stor grad rammevilkårene for småfeholdet i Hedmark. Med dagens bestandsmål i Norge og Sverige berøres hele fylket av fredet rovvilt. Situasjonen er særlig utfordrende for beitenæringa i kommunene langs svenskegrensa, men hele beitenæringa i fylket preges av konflikten med fredet rovvilt og utfordringene knyttet til den to-delte målsettingen.

4.1 Landbrukspolitiske føringer

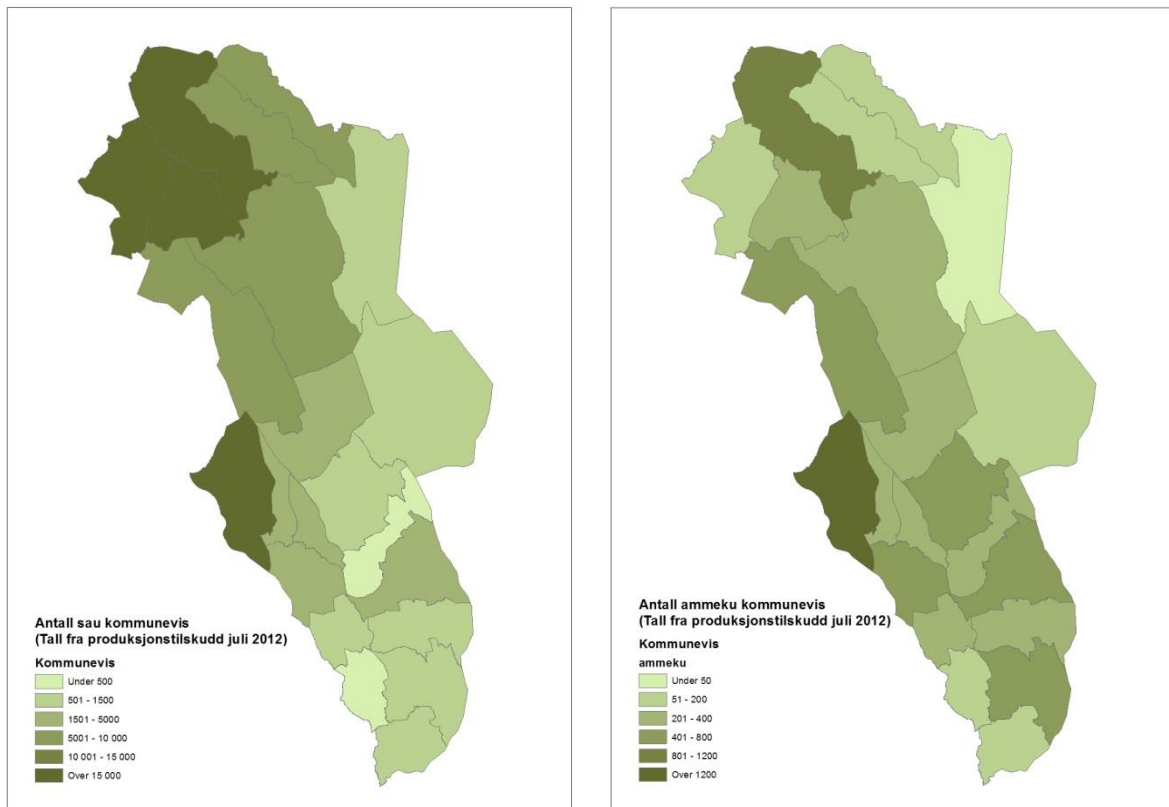
Det er gjennom Meld.St.9 (2011-2012) *Landbruks- og matpolitikken* slått fast at matproduksjonen skal øke i takt med befolkningsveksten (dvs ca 20 % innen 2030). I Regionalt bygdeutviklingsprogram for Hedmark (2013-2016) er ambisjonen at fylket skal ta minst sin andel av den nasjonale økningen i matproduksjon. Beitenæringa er viktig for å nå dette målet, og utmarksressursene utgjør en stor verdi i denne sammenhengen.

Ny dyrevelferdslov trådte i kraft 1. januar i 2011. Formålet med loven er å fremme god dyrevelferd og respekt for dyr. I Hedmark utgjør fredet rovvilt en stor utfordring for dyrevelferden i mange beiteområder. Samtidig er beite i utmark å anse som et vesentlig velferdsgode for beitedyrene. Det er en krevende balansegang å ivareta både hensynet til bærekraftige rovviltbestander i henhold til fastsatte bestandsmål og en akseptabel dyrevelferd på utmarksbeite i deler av Hedmark. Selv om det legges ned en betydelig innsats for å ivareta en god dyrevelferd på utmarksbeite og for å forhindre tap av husdyr, er tapene til rovvilt i enkelte områder likevel for høye. I ytterste konsekvens åpner dyrevelferdsloven for å pålegge beiterestriksjoner. I Rovviltforliket presiseres det at det ikke skal være behov for beitenekt i prioriterte beiteområder.

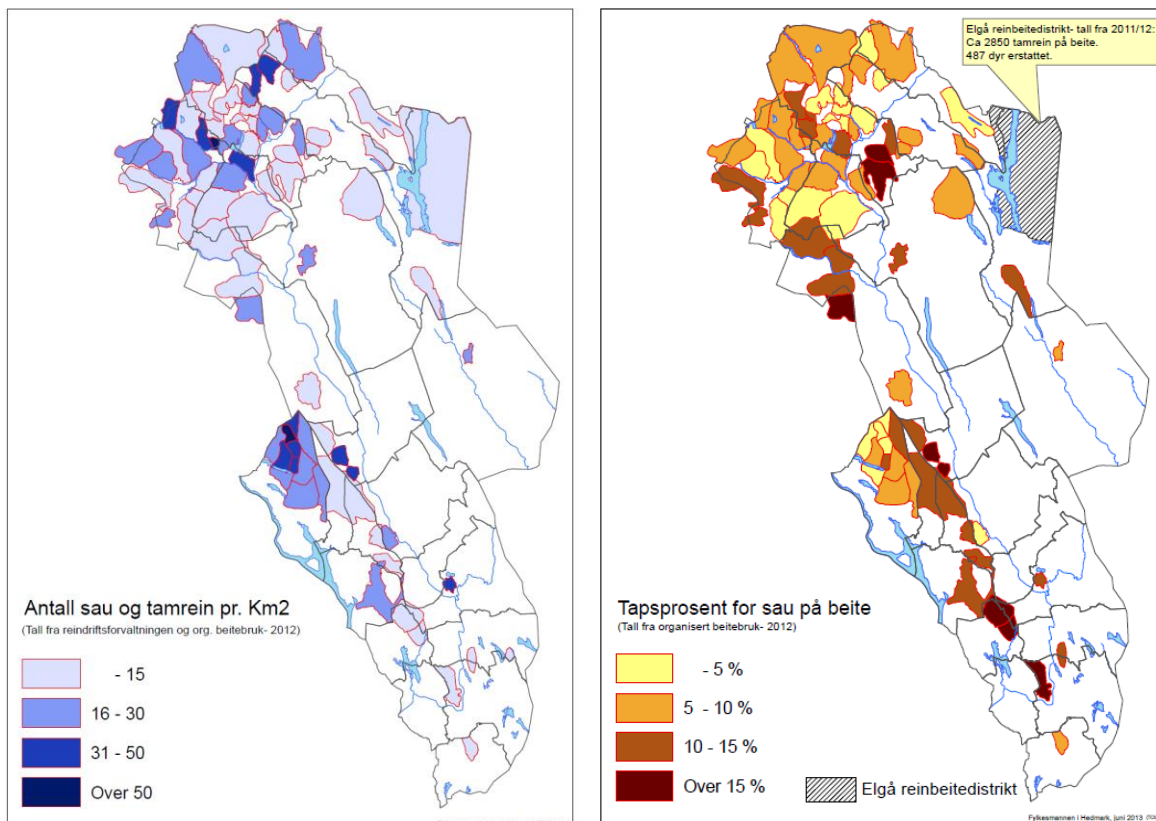
4.2 Omfang av husdyr og geografisk fordeling

Figur 6 viser den utviklingen i antall søyer i de ulike kommunene for perioden 2001-2012. Tallene er hentet fra søknad om produksjonstilskudd i jordbruket, juli-omgangen.

Figur 7. Kartene viser total antall sau og ammeku i kommunene (tall fra produksjonstilskudd, juliomgangen 2012)

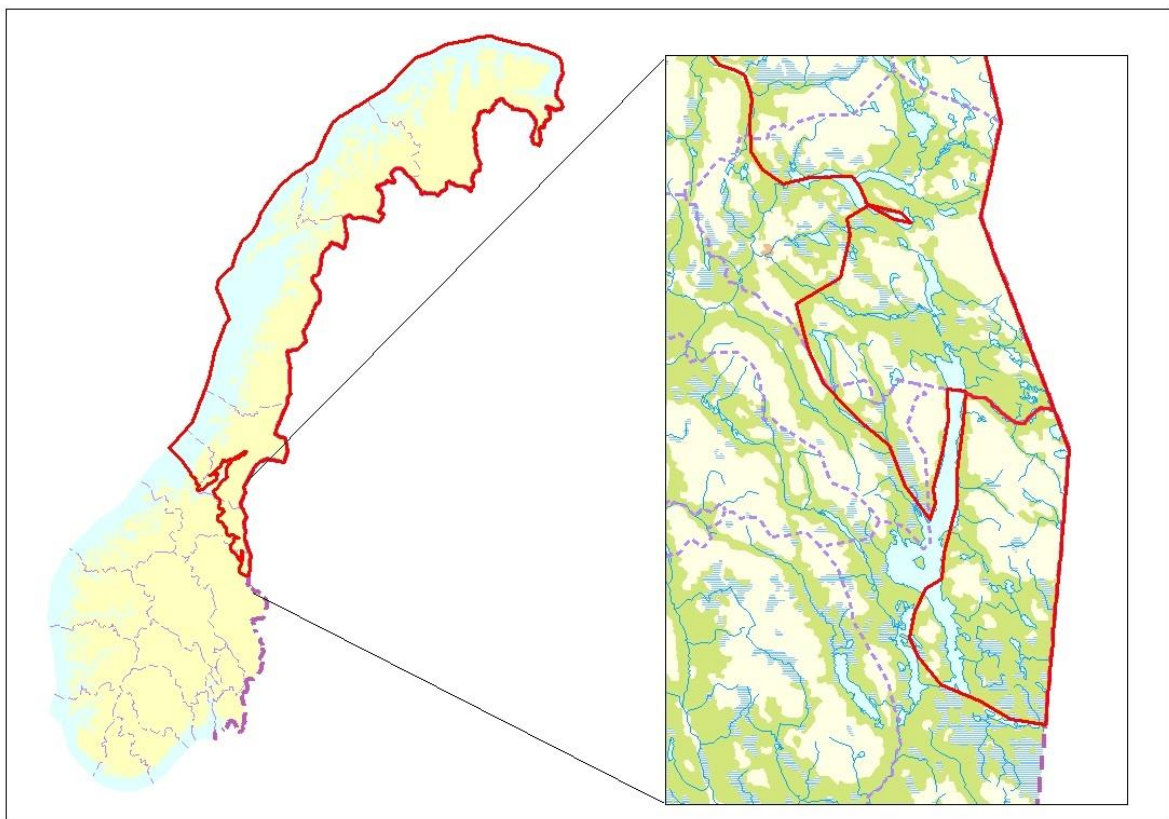
Figur 8. Kartene viser sau per km2 fordelt på de ulike beitelagene og tap registrert gjennom organisert beitebruk i 2012 og tilsvarende tall for Elgå reinbeitedistrikt.

4.3 Tamrein

Reindrift er i tillegg til å være en viktig næring i de samiske områdene, en arena for bevaring og utvikling av samisk språk, kultur og tradisjon. Dette gir samisk reindrift en særstilling i bruken av utmarksressursene. Norge er forpliktet til å sikre grunnlaget for samisk reindrift med bakgrunn i grunnlovens § 110 og internasjonale forpliktelser.

FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter artikkel 27 etablerer en beskyttelse av urfolks materielle kulturgrunnlag, herunder samisk reindrift. ILO-konvensjonen nr. 169 står også sentralt i de folkerettslige reglene om beskyttelse av urfolk som Norge er bundet av.

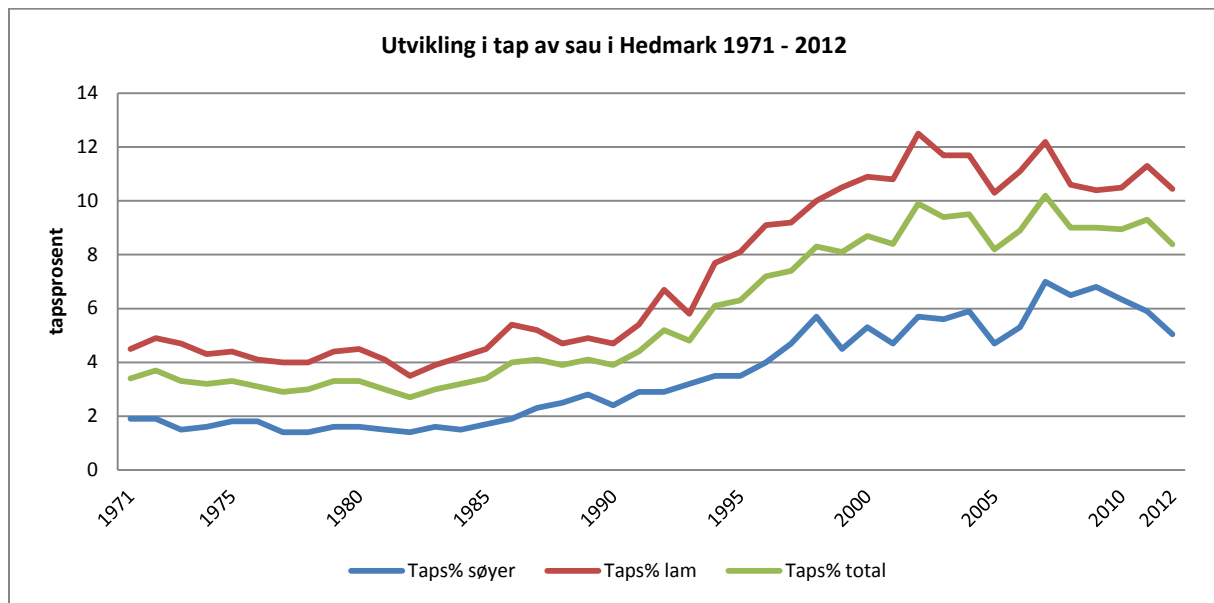
Norge er delt inn i 6 reinbeiteområder som benytter ca 40 % av Norges landareal. I Hedmark finner vi det sørligste av de samiske tamreinområdene - Svahken sijte (Elgå reinbeitedistrikt) med 6 siida-andeler og en øvre ramme på 3000 rein i vårflokk (før kalving).

Figur 9. Områder i Norge med tamreindrift, samt utsnitt som viser beiteområdene til Elgå reinbeitedistrikt.

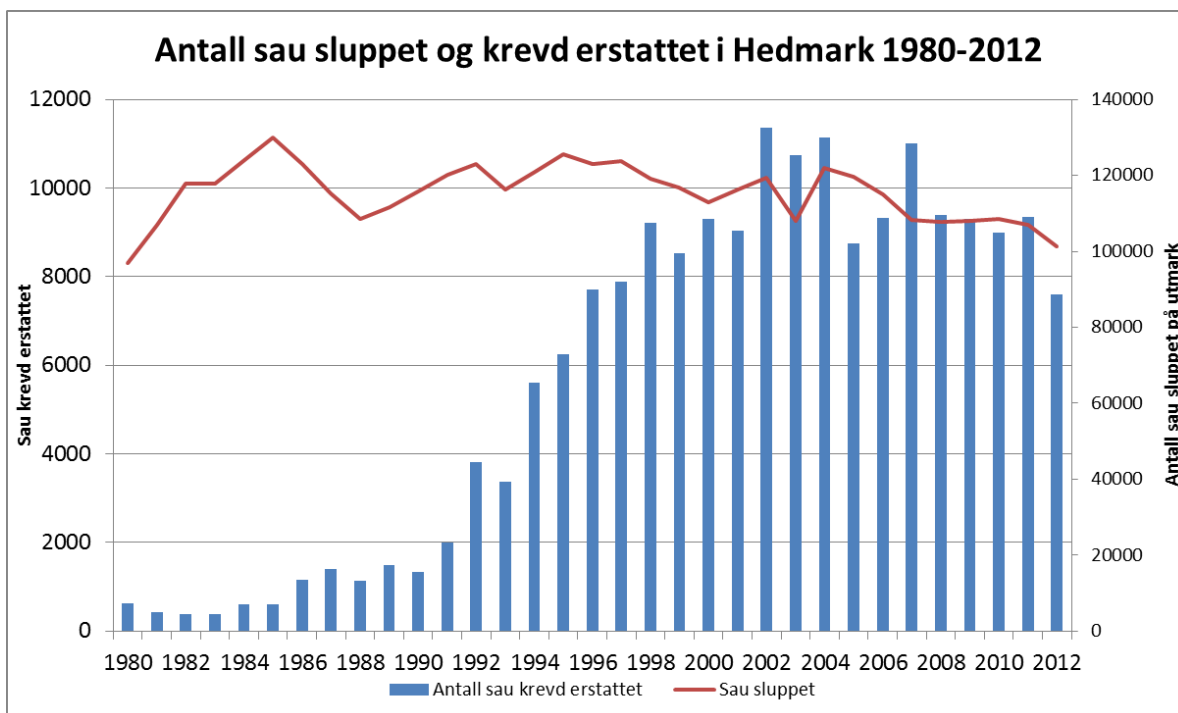
5 UTVIKLINGEN I TAP AV HUSDYR OG TAMREIN PÅ BEITE

Figur 10 viser tapsprosent for sau på utmarksbeite for hele Hedmark for perioden 1971-2012. Tallene er hentet fra organisert beitebruk og omfatter alt tap på utmarksbeite.

Gjennom ordningen med organisert beitebruk er det registret tap av sau på beite siden 70-tallet. Mange beiteområder i Hedmark har tradisjonelt hatt et lavt normaltap, jf. fig. 10. Tapene har økt med en økning i rovviltbestandene, og i dag er gjennomsnittlig tapsprosent i Hedmark rundt 8 prosent. Det er ikke realistisk å forvente at man kommer ned på så lave tap til rovvilt som man hadde på 70- og 80-tallet da det var helt andre bestandstall for rovvilt både i Norge og i Sverige.

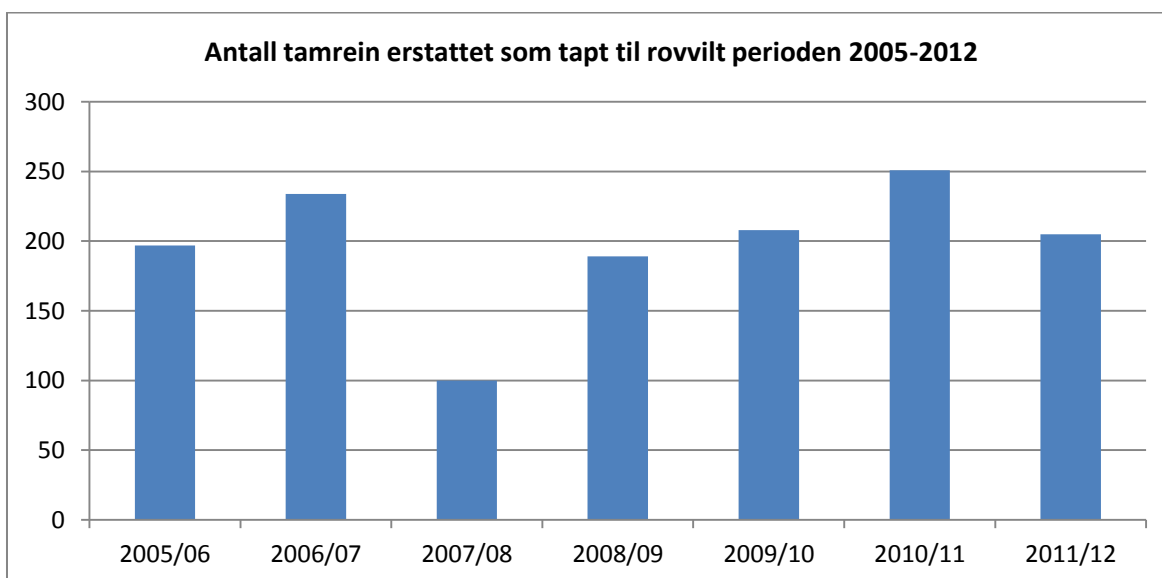
Streifdyr av bjørn og ulv gjør hvert år betydelig skade på beitedyr i Norge. De fleste år er det likevel jerv som forårsaker de fleste skadene i Hedmark. Det er likevel positivt å merke seg at tapene i Hedmark har gått noe ned, selv om en del av nedgangen skyldes at det er mindre sau, både på beite og totalt sett. Erstatningskravet for sau tatt av fredet rovvilt i Hedmark i 2012 var 20 % lavere sammenlignet med året før og 33 % lavere enn det store tapsåret 2002 (jf. figur 11), men det er store forskjeller i fylket. Både kommuner, beitelag og enkeltbrukere i Hedmark har store tap til rovvilt selv om det gjennomsnittlige tapet går ned.

Figur 11: Antall sau krevd erstattet som tatt av rovvilt i perioden 1980-2012 med utgangspunkt i tall fra brukernes søknad om erstatning og antall sau sluppet på beite med utgangspunkt i tall fra organisert beitebruk.

Storfe på utmarksbeite er mindre utsatt for angrep fra rovvilt enn småfe, og de direkte tapene har så langt vært relativt små. Hovedutfordringen har vært knyttet til forstyrrelser og uro i besetningen. Dyrene blir spredd over et større område enn i en situasjon uten rovvilt i beiteområdet, og dyrene blir vanskeligere å føre tilsyn med og sanke. Dette gjelder fortrinnsvis i områder med ulv og bjørn.

I motsetning til sau og storfe som er på utmarksbeite 3-4 måneder, er tamrein utsatt for rovvilt hele året. De største tapene har vært knyttet til gaupe, jerv og kongeørn. Med en økning i både ulve- og bjørnebestanden på svensk side opplever Elgå reinbeitedistrikt en økning i tap som følge av streifdyr.

Figur 12 Antall tamrein erstattet som tapt til rovvilt, Elgå reinbeitedistrikt. Tall fra Rovbase.

6 ANDRE SAMFUNNSINTERESSER

Den nasjonale rovviltpolitikken medfører også utfordringer for andre viktige samfunnsinteresser og –mål, for eksempel i forhold til jaktutøvelse, utmarksnæring og friluftsliv.

Hedmark byr på rike muligheter for naturopplevelser. Naturen benyttes aktivt til friluftsliv og rekreasjon. Jakt og fiske har lange tradisjoner i fylket og har stor betydning for mange innbyggere.

Mange som har rovdyr, og særlig ulv, i sitt nærområde opplever at mulighetene for å benytte utmarka til jakt blir innskrenket. For jegere er konsekvensene først og fremst knyttet til jaktform, ved at det ikke lenger er forsvarlig å jakte med løs hund i områder med fast forekomst av ulv. For storviltjakta betyr etablering av ulverevir redusert jaktutbytte innenfor det aktuelle jaktområdet.

De færreste i Norge er direkte berørt av konflikten mellom rovdyr og husdyr, tamrein eller jakt. Tilstedeværelsen av rovvilt kan likevel oppleves som konfliktfylt. Det knytter seg i første rekke til frykt for rovdyr, og da særlig ulv og bjørn, og påvirker den enkeltes bruk av naturen til friluftsliv og rekreasjon. For andre vil det å kunne oppleve rovdyr i sitt naturlige element være en stor berikelse, og tilføre friluftslivet en ekstra dimensjon, eller de ser muligheten for å utnytte tilstedeværelsen av rovvilt i reiseliv og turisme.

7 UTFORDRINGER OG MÅL

7.1 Hovedutfordringer

Forvaltning av rovvilt er utfordrende og konfliktfylt, og ulike interessegrupper har ulik tilnærming til løsninger og tiltak. Stortinget har bestemt at rovviltforvaltningen både skal sikre bærekraftige rovviltbestander, en fortsatt aktiv og allsidig bruk av utmarksressursene og opprettholdelse av levende lokalsamfunn. I Rovviltforliket av 2011 er det presisert at det er viktig å sikre levedyktig næringsvirksomhet i landbruket i områder med rovvilt.

Rovviltnemnda i Hedmark viser med bakgrunn i dette til følgende hovedutfordringer i vår region:

- Ivareta regionens forpliktelse for de ulike rovviltartene. Gjennom aktiv forvaltning bidra til at regionen er på bestandsmålet for gaupe, bjørn, jerv og ulv (felles målsetting med region 4)
- Minst mulig tap av husdyr og tamrein til rovvilt
- Sikre bruken av utmarksbeite
- Bidra til forutsigbarhet for berørte husdyr- og tamreineiere
- Synliggjøre og ivareta andre samfunnsinteresser
- Bidra til tillit mellom de ulike interessene

7.2 Mål for forvaltningsplanen

- Forvaltningsplanen skal bidra til en effektiv og forutsigbar forvaltning for berørte parter
- Forvaltningsplanen og oppfølging av denne skal bidra til minst mulig tap av husdyr og tamrein til rovvilt, samtidig som bestandsmålsettingene for rovvilt i regionen oppfylles

8 STRATEGIER FOR FORVALTNING

8.1 Geografisk differensiert forvaltning

Arealdifferensiering er et sentralt virkemiddel i arbeidet med å forvalte en todelt målsetting om både å sikre rovvilt og beitenæring. Den todelte målsettingen er et overordnet prinsipp i rovviltforvaltningen. En langsiktig geografisk differensiert forvaltning skal føre til reduserte skader gjennom et best mulig skille mellom beitedyr og faste forekomster av rovvilt. Nemnda viser her blant annet til punkt 2.2.19 i Stortingets rovviltforlik om at «*Det er et felles mål at tapstallene for beitenæringa må ned. Soneinndelingen må forvaltes tydelig. I prioriterte beiteområder skal uttak av dyr som gjør skade på beitedyr gjøres raskt, og i slike områder skal miljøforvaltningen i større grad enn i dag bidra til å effektivisere slikt uttak, uavhengig av om bestandsmålet er nådd. I prioriterte rovviltområder skal saueproduksjon og andre produksjoner basert på utmarksbeite tilpasses gjennom forebyggende tiltak og omstilling, med utgangspunkt i forekomsten av rovvilt i beiteområdet. Det skal ikke være rovvilt som representerer et skadepotensial i prioriterte beiteområder for husdyr og i kalvingsområde for tamrein*».

I Hedmark er det krevende å oppnå helt rovviltfrie områder, gitt de vedtatte bestandsmålene og den geografiske nærheten til Sverige. Rovviltet vil naturlig bevege seg på kryss og tvers av de administrative inndelingene.

Gjennom forvaltningsplanen legges det til rette for ulike virkemiddelbruk og ulike terskel for felling av rovvilt. Inndeling i soner tar utgangspunkt i hvor man fortrinnsvis ønsker og kan oppnå yngling av rovvilt i henhold til bestandsmålene, og hvor man finner de viktigste beiteområdene for sau samt området for samisk tamreindrift.

Kriterier for valg av soner:

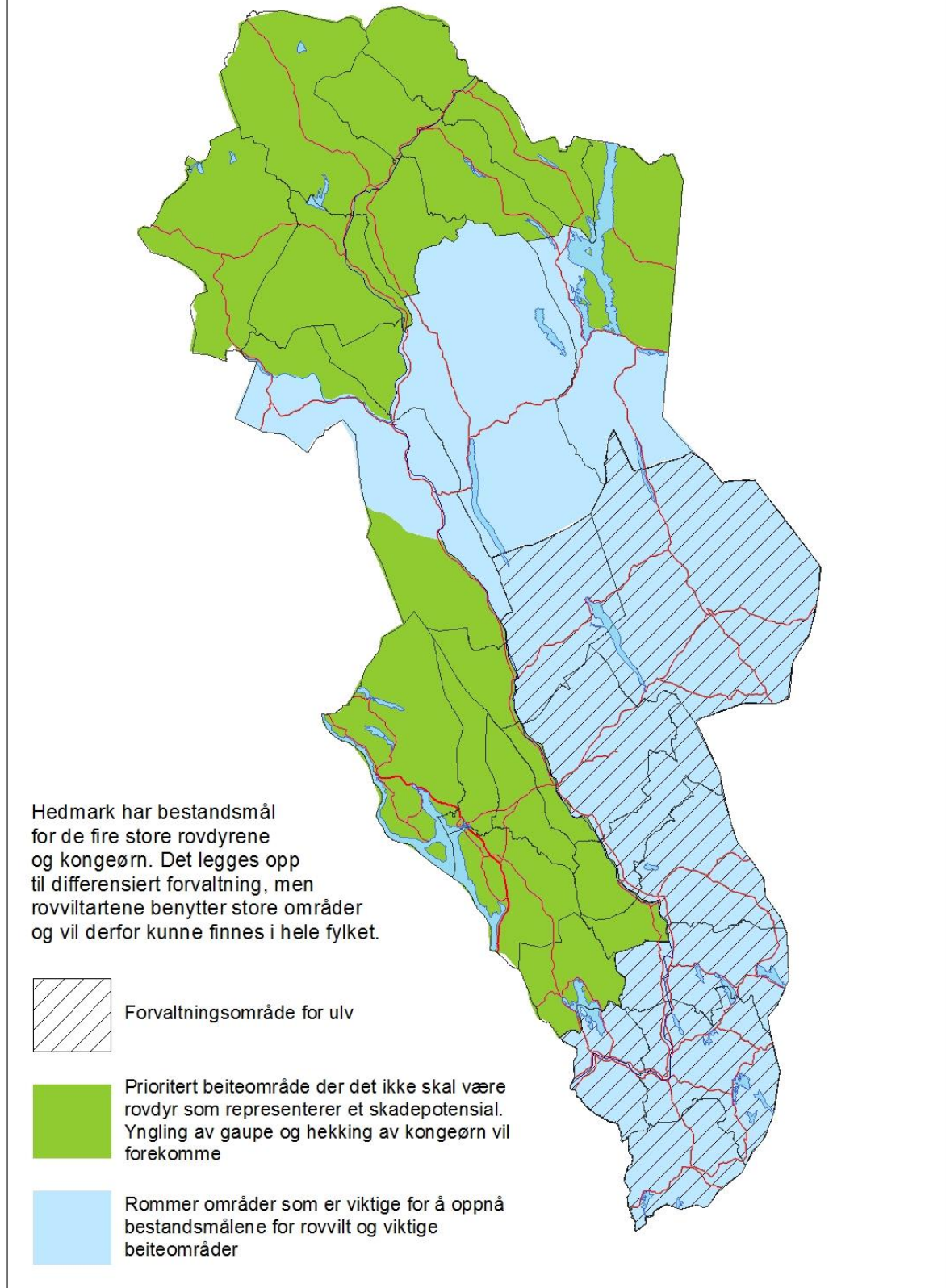
- Tetthet og omfang av beitedyr. Kvalitet på beiteområdene
- Samisk reinbeiteområde
- Regionens bestandsmål for rovvilt
- Forventet utvikling og utbredelse av rovviltbestandene, deriblant påvirkning fra Sverige
- Forvaltningsområdet for ulv

Forvaltningsplanen for rovvilt i Hedmark deles inn i to soner, i tillegg til en egen avgrensning av forvaltningsområdet for ynglende ulv.

Grønn sone - Prioritert beiteområde der det ikke skal være rovdyr som representerer et skadepotensial. Yngling av gaupe og hekking av kongeørn vil forekomme.

Blå sone - Rommer områder som er viktige for å oppnå bestandsmålene for rovvilt og viktige beiteområder. Markerte beiteområder som ligger i blå sone, jf kart i vedlegg side 30, skal forvaltes som prioriterte beiteområder. Dette gjelder også, så langt råd er, markerte beiteområder innenfor ulvesona. Utmarksbeiteområder inngjerdet med rovviltavvisende gjerde skal uansett forvaltes som prioritert beiteområde.

Soneinndeling - forvaltningsplan for rovvilt i Hedmark

Figur 13 viser soneinndelingen i region 5. Skravert område er nasjonalt vedtatt forvaltningsområde for ulv.

8.2 Fordeling av økonomiske midler

Rovviltnemnda er opptatt av at de økonomiske midlene i størst mulig grad rettes mot de som er direkte berørt av tilstedeværelse av fredet rovvilt. Det er videre viktig at midlene nyttes mest mulig effektivt i forhold til skadeforebygging og konfliktdemping.

Forebyggende og konfliktdempende tiltak er rettet mot ulike brukergrupper og begrunnet ut fra svært ulike behov. Forebyggende tiltak prioriteres foran konfliktdempende tiltak.

I områder med fast forekomst av bjørn og ulv er midler til tyngre forebyggende tiltak avgjørende for å redusere tap av sau og opprettholde en småfenæring/husdyrholdet. Det legges vekt på å få til langsiktige og forutsigbare løsninger.

Innenfor prioriterte beiteområder skal det legges til rette for en best mulig utnyttelse av utmarksressursen. De viktigste virkemidlene i disse områdene er felling av rovvilt, akutte tiltak og lettere forebyggende tiltak.

Det må settes av tilstrekkelig med midler til akutte tiltak, herunder midler til gjennomføring av skadefellingsforsøk innenfor de prioriterte beiteområdene.

Konfliktdempende tiltak er i første rekke aktuelle å gjennomføre der det er faste forekomster av spesielt ulv, men også bjørn. Tiltak rettet mot barn og unge skal prioriteres.

Ved tildeling av midler til forsknings- og utviklingstiltak (FoU) skal det prioriteres tiltak som retter seg mot brukere og allmenheten. De regionale midlene som rovviltnemnda disponerer må komme regionen til gode. Nasjonale prosjekt må fortrinnsvis løses gjennom tildeling av nasjonale midler.

8.3 Tiltak rettet mot rovviltet

Det skal, så langt det lar seg gjøre innenfor gjeldende regelverk, gjennomføres målrettet uttak av rovvilt som utgjør et skadepotensiell på bufe og tamrein i prioriterte beiteområder i henhold til føringene i rovviltforliket.

Betinget skadefelling

For betinget skadefelling settes kvoten for hele regionen, da det er uvisst hvor streifdyr opptrer og gjør skade.

I prioriterte beiteområder skal uttak av dyr som gjør skade på beitedyr gjøres raskt. Betinget skadefelling kan gjennomføres uavhengig av om bestandsmålet er nådd når det ikke finnes andre tilfredsstillende tiltak som ivaretar beitedyr og tamrein i prioriterte beiteområder.

I områder som er viktige for å nå bestandsmålet for bjørn og ulv er terskelen for skadefelling høy, og det må vurderes andre tapsreduserende tiltak.

Kvotejakt på gaupe

Ved fordeling av kvoter prioriteres viktige beiteområder for småfe og Elgå reinbeitedistrikt.

Det åpnes for å differensiere jaktstart, med tidlig start i beiteområder med dokumenterte tap av husdyr og tamrein til gaupe.

I områder der det ikke er tap til husdyr kan hensynet til lokal jaktinteresse tas med i nemndas vurdering ved fordeling av kvote.

Lisensfelling av jerv

Lisensfelling skal være hovedvirkemiddelet for å forvalte jervebestanden på bestandsmålet på 5 årlige ynglinger.

Lisensfelling er skademotivert felling. Kvote for lisensfelling prioriteres i viktige beiteområder for småfe og i Elgå reinbeitedistrikt.

Dersom lisensfelling ikke gir tilfredsstillende uttelling i prioriterte beiteområder skal rovviltnemnda ta initiativ ovenfor Miljødirektoratet som har myndighet til å vurdere om og hvordan resterende kvote kan tas ut. Rovviltnemnda kan også anmode Miljødirektoratet om å iverksette ekstraordinære uttak.

Lisensfelling av bjørn

Lisensfelling er hovedvirkemiddelet for å forvalte bjørnebestanden. Hvorvidt bestandsmålet er nådd har betydning for fastsetting av kvote og lisensfellingsområde. Kvote for lisensfelling prioriteres til viktige beiteområder for småfe og tamrein.

Områder med fast forekomst av binner skjermes for lisensfelling inntil bestandsmålet er nådd. Det åpnes likevel for lisensfelling innenfor området til Elgå reinbeitedistrikt, jf Stortingets rovviltforlik om å sikre sørsamisk reindrift.

Dersom lisensfelling ikke gir tilfredsstillende uttelling i prioriterte beiteområder skal rovviltnemnda ta initiativ ovenfor Miljødirektoratet som har myndighet til å vurdere om og hvordan resterende kvote kan tas ut. Rovviltnemnda kan også anmode Miljødirektoratet om å iverksette ekstraordinære uttak.

Lisensfelling av ulv (felles med region 4)

Lisensfelling er hovedvirkemiddelet for å forvalte ulvebestanden. Strategier for felles forvaltning av ulv i region 4 og 5 legges til grunn.

Det vises til strategier i eksisterende forvaltningsplan for ulv:

- *Lisensfelling av ulv kan iverksettes når data fra overvåkingsprogrammet viser at bestanden ligger over bestandsmålsettingen for region 4 og 5.*
- *Lisensfelling kan også iverksettes for å ta ut ulv utenfor forvaltningssonen, uavhengig av bestanden for øvrig, forutsatt at det ikke er skadelig for bestandens overlevelse.*
- *Dersom det er kartlagt revirhevdende individ med særlig viktig genotype (immigrant) innenfor forvaltningsområdet for ulv, skal dette/disse parene prioriteres bevart ved eventuell iverksetting av lisensfelling.*
- *Ved vedtak om kvote for lisensfelling skal avgrensning av fellingsområde og kvotefordeling følge prinsippene for den differensierte forvaltningen i regionene.*

- *Ved prioritering av stasjonær ulv eller familiegruppe som tillates tatt ut, skal det legges vekt på områdets betydning som beitemark, potensialet for framtidige skader og muligheten for å gjennomføre forebyggende tiltak. Det skal også legges vekt på å oppnå byrdefordeling ved en utskifting av konfliktfylte familiegrupper når bestandssituasjonen tillater dette, slik at ikke de samme områdene skal opprettholde familiegrupper over lang tid.*

Når bestanden kommer over bestandsmålet, vil lisensfelling av ulv innenfor ulvesona være et viktig konfliktdempende tiltak.

8.4 Akutte tiltak rettet mot beitedyr og tamrein

Ekstraordinært tilsyn

Midler kan gis i akutte skadesituasjoner i hele regionen for både sau, storfe og tamrein.

Ekstraordinært tilsyn er ikke direkte tapsreducerende. Tilsynet kan bidra slik at man får bedre oversikt over skadesituasjonen, og dermed bedre i stand til å iverksette andre tiltak for å forhindre nye skader.

Akutt tidlig sankning

Bruker/beitelag søker om støtte til tidlig sankning med bakgrunn i en eller flere konkrete skadesituasjoner.

Akutt tidlig sankning kan iverksettes når det oppstår store skader i et beiteområde og man ikke lykkes med eller kan gjennomføre felling. Akutt tidlig sankning er et aktuelt tiltak i hele fylket. Sats for tidlig sankning fastsettes av Miljødirektoratet.

Forsinket slipp

Det kan gis tilskudd til forsinket slipp på utmark i beiteområder hvor det med bakgrunn i en konkret vurdering er risiko for betydelig tap til ulv og/eller bjørn hvis beitedyrene slippes på utmarksbeite som planlagt.

I prioriterte beiteområder skal uttak av dyr som gjør skade på beitedyr gjøres raskt (jf. Rovviltforliket punkt 2.2.19). Der man ikke lykkes med skadefelling, er forsinket slipp et aktuelt akutt tiltak.

Akutte tiltak rettet mot storfe

Storfe er ut fra de erfaringene vi har per i dag mindre utsatt for roviltangrep enn småfe, men i enkelte områder kan det oppstå behov for å gjennomføre tiltak i en akutt skadesituasjon. Dette gjelder særlig i områder med ulv hvor man har opplevd flere angrep på kalver. Hvilke tiltak som er aktuelle må vurderes i den konkrete situasjonen.

Akutte tiltak rettet mot sør-samisk tamrein

Innenfor det samiske tamreinområdet finnes det få andre tilfredsstillende løsninger enn skadefelling for å redusere tap i en akutt situasjon.

8.5 Forberedte tiltak rettet mot beitedyr og tamrein

Elektronisk overvåking

Elektronisk overvåking er ikke å regne som et direkte tapsreduserende tiltak, men kan bidra til å forhindre nye skader gjennom mulighetene for et mer effektivt tilsyn og gjennom å avdekke tapssituasjoner tidlig.

Forskrift om forebyggende og konfliktdempende tiltak åpner for at det kan gis midler til elektronisk overvåking hvis det er behov for avklaring av tapsårsaker. Det kan også gis tilskudd gjennom ordningen Tilskudd til tiltak i beiteområder¹.

Tilskudd til elektronisk overvåking er aktuelt i beiteområder for sau med relativt store tap og få alternative forebyggende tiltak. Storfe på utmarksbeite i områder med fast forekomst av bjørn og ulv kan også prioriteres. Beitelag prioriteres framfor enkeltbrukere for å sikre en best mulig utnyttelse av radiobjellene over tid.

Det knytter seg klare driftsmessige fordeler til bruk av radiobjeller gjennom en effektivisering av tilsyn og sanking. Det er derfor rimelig med en egenandel per bjelle.

Utvidet tilsyn på utmarksbeite

Det kan ikke gis tilskudd til utvidet tilsyn alene. Utvidet tilsyn gis i kombinasjon med andre tiltak som har en direkte tapsreduserende effekt².

Utvidet tilsyn prioriteres i områder med gjentagende bjørne- og ulveskader på sau og i kalvingsområdet for tamrein.

Utvidet tilsyn kommer i tillegg til ordinært tilsyn som den enkelte gjennomfører i henhold til bestemmelsene i dyrevelferdsloven og erstatningsforskriften. Tilskudd til utvidet tilsyn forutsetter at det føres tilsynslogg som presiserer tidsbruk både på ordinært tilsyn og utvidet tilsyn³.

Styrt beiting

Tiltaket legger opp til å styre sauene internt i beiteområdet/kommunen til områder hvor det erfaringsmessig har vært mindre tap og det kan være lettere å føre tilsyn med beitedyrene.

Styrt beiting kan være aktuelt for hele eller deler av beiteperioden. Tilskudd kan samordnes med ordningen «Tilskudd til tiltak i beiteområder». Tiltaket prioriteres i beiteområder hvor risikoen for årvisse tap er stor, særlig knyttet til streifdyr av bjørn.

Tiltaket skjer etter initiativ fra brukerne og i samarbeid med Fylkesmannen.

Forberedt tidlig sanking

Tidlig sanking er et tiltak for å forebygge skader i siste halvdel av beitesesongen når faren for roviltangrep erfaringsmessig er betydelig.

¹ Tidligere midler gjennom organisert beitebruk

² jf. § 5 i forskrift om forebyggende og konfliktdempende tiltak

³ jf. kommentarer til forskrift om forebyggende og konfliktdempende tiltak

Ved forberedt tidlig sanking søkes det om midler til å gjennomføre sanking tidligere enn normalt for å forebygge rovvilttap, og gi økt forutsigbarhet i beitesesongen. Nedsanking skjer uavhengig av en konkret skade, men med bakgrunn i erfaringer fra tidligere år.

Tilskudd til forberedt tidlig sanking prioriteres i beiteområder med påregnelig, gjentatte høye tap av sau til streifdyr av bjørn og/eller ulv. I beiteområder med gjentakende store tap til jerv kan det vurderes midler til forberedt tidlig sanking. Forberedt tidlig sanking ses i sammenheng med i hvor stor grad man har lykket med uttak i beiteområdet tidligere.

Sats for tidlig sanking fastsettes av Miljødirektoratet.

Beredskapsareal

Beredskapsareal er inngjerdet areal som tas i bruk i en akutt skadesituasjon når det er behov for å gjennomføre forsinket slipp eller akutt sanking.

Beredskapsareal må holdes i hevd.

Flytting

Flytting prioriteres i områder med gjentatte skader til bjørn og ulv der andre tiltak ikke har gitt tilfredsstillende skadeforebyggende virkning. Flytting av dyr fra hele eller deler av et beitelag skjer til utmarksbeiter med et godt beitegrunnlag og mindre forventet rovviltbelastning enn området det flyttes fra.

Flytting skjer på initiativ fra brukerne og i samarbeid med Fylkesmannen.

Hjemmebeite

Bruk av hjemmebeite kan være et tiltak for å opprettholde en husdyrnæring i områder med fast forekomst av ulv og bjørn, bidra til å holde dyrka mark i hevd og ivareta bygdenært kulturlandskap. Tildeling av midler til hjemmebeite prioriteres til brukere i områder med registrerte ulverevir og i områder med fast forekomst av bjørn. Områdene øst i Hedmark er viktige områder for å nå bestandsmålene for ulv og bjørn, og der er hjemmebeite et viktig tiltak.

Det gis tilskudd til hjemmebeite for dyr som ordinært ville gått på utmarksbeite. Sats for hjemmebeite fastsettes av Miljødirektoratet.

Inngjerding med rovviltavvisende gjerder

Tilskudd til gjerding skal nyttes til rovviltavvisende strømgjerder i henhold til vedtatt standard. Ved tildeling av tilskudd prioriteres områder med fast forekomst av ulv og/eller bjørn.

Rovviltnemnda fastsetter årlig sats for oppsetting av nytt gjerde. Ved forsterking av eksisterende gjerde fastsettes satsen skjønnsmessig av Fylkesmannen.

Omstilling

Omstilling er svært kostnadskrevenne tiltak, og det er normalt ikke rom for omstilling innenfor den begrensede potten som er avsatt til forebyggende tiltak regionalt.

Brukere i områder med fast forekomst av bjørn og ulv, og som over et lengre tidsrom har hatt omfattende rovviltskader, prioriteres. Anbefalingene i rapport fra ekspertgruppen nedsatt av Landbruks- og matdepartementet (LMD) slutført i 2011 legges til grunn ved behandling av søknad om omstilling.

Det er viktig at en omstilling bidrar til å videreføre drift på landbrukseiendommen.

8.6 Strategi for å oppfylle regionens bestandsmål

Gaupe

Region 5 har et bestandsmål på 10 årlige ynglinger av gaupe. Per nå (2013) er bestandsmålet ikke nådd. Et bestandsmål på 10 årlige ynglinger forutsetter at det kan etableres familiegrupper i store deler av regionen.

Størrelsen på kvote for jakt på gaupe må fastsettes ut fra bestandssituasjonen og regionens bestandsmål. Beiteområder med dokumenterte tap til gaupe prioriteres ved fastsetting av kvote.

Familiegrupper av gaupe er unntatt fra kvotejakt.

Jerv

Region 5 har et bestandsmål på 5 årlige ynglinger av jerv. Per nå (2013) ligger man godt over bestandsmålet. Bestandsmålet skal nås utenfor viktige beiteområder.

Det må samarbeides på tvers av regioner for en helhetlig forvaltning som på best mulig måte ivaretar både jervebestanden og husdyr/tamrein.

Bjørn

Region 5 har et bestandsmål på 3 årlige ynglinger av bjørn. Dette tilsvarer en bjørnebestand på ca. 20 binner og ca. 30 hannbjørner. Regionen har et spesielt ansvar for bestanden av bjørn i Sør-Norge. Bestandsmålet er ikke nådd våren 2013. Egen bestand av bjørn og en lang grense med Sverige medfører at region 5 vil ha forekomst av bjørn i hele fylket i form av streifende hannbjørner.

I områder med registrerte binner er hensynet til å oppnå bestandsmålet av overordnet betydning, og det må iverksettes forebyggende tiltak for å skille rovdyr og beitedyr. Det er størst sannsynlighet for at region 5 kan oppnå bestandsmålet for bjørn i Trysil og Engerdal kommuner

Så lenge bestandsmålet ikke er nådd, avgrenses lisensfellingsområdet til prioriterte beiteområder. Områder med registrerte binner skjermes, men av hensyn til sørsamisk reindrift åpnes det likevel for lisensfelling innenfor Elgå reinbeitedistrikt. Når bestandsmålet er nådd, vil lisensfellingsområdet kunne utvides.

Binner med unger er unntatt fra lisensfelling.

Ulv

Forvaltningsområdet for ulv er vedtatt av Stortinget og berører deler av Oslo/Akershus og Hedmark, samt hele Østfold. Region 4 og 5 har sammen et bestandsmål for ulv på 3 helnorske ynglinger innenfor forvaltningsområde for ulv. De siste årene har man ligget på dette målet. De helnorske revirene har de senere årene i hovedsak vært lokalisert innenfor region 5. Den Skandinaviske ulvebestanden er økende.

Dersom det er kartlagt revirhevdende ulveindivid med særlig viktig genotype (immigrant) innenfor forvaltningsområdet for ulv, skal dette/disse parene prioriteres bevart ved eventuell iverksetting av lisensfelling.

Ved prioritering av stasjonær ulv eller familiegruppe som tillates tatt ut, skal det legges vekt på områdets betydning som beitemark, potensialet for framtidige skader og muligheten for å gjennomføre forebyggende tiltak. Det skal også legges vekt på å oppnå byrdefordeling ved en utskifting av konfliktfylte familiegrupper når bestandssituasjonen tillater dette, slik at ikke de samme områdene skal opprettholde familiegrupper over lang tid.

Kongeørn

Gjennom rovviltforliket av 2011 legges det vekt på at kongeørn må inngå i det nasjonale overvåkingsprogrammet på lik linje med de øvrige rovviltartene. For kongeørn er det ikke fastsatt regionale bestandsmål. Bestanden i Hedmark i 2013 er på om lag 70 hekkende par. Det er viktig å ha kvalitetssikrede tall for antall hekkende par av kongeørn. Nemnda forutsetter at slike tall foreligger i løpet av sommeren 2014.

Fra våren 2013 har kongeørn blitt kartlagt og overvåket på samme måte over hele Norge. I løpet av året vil Rovdata legge fram ny og oppdatert kunnskap om bestanden.

9 SAMORDNING AV VIRKEMIDLER

Det er et mål å øke utnyttningen av utmarksbeiteressursene i norsk husdyrproduksjon. Ulike økonomiske ordninger som stimulerer til økt beitebruk er viktig for å oppnå et tilfredsstillende driftsøkonomisk resultat og levedyktig næringsdrift. På samme måte er tilskudd til forebyggende tiltak og erstatning p.g.a. rovvilt i områder med tap og stor risiko for tap av beitedyr tilsvarende viktig. Landbrukspolitiske og miljøpolitiske støtteordninger må ses i sammenheng, med sikte på måloppnåelse både for bevaring av natur- og kulturlandskapskvaliteter, herunder rovvilt, og husdyrproduksjon basert på utmarksbeite (sitat fra: Meld. St. 9(2011-2012) *Landbruks- og matpolitikken. Velkommen til bords*).

Gjennom Regionalt bygdeutviklingsprogram for Hedmark (2013-2016) legges det til rette for en samlet satsing innenfor landbruket i fylket. Programmet består av tre deler; regionalt næringsprogram, regionalt miljøprogram og regionalt skog- og klimaprogram. På noen områder vil målsettingene innenfor den nasjonale rovviltpolitikken innvirke på gjennomføringsmuligheten. Ved tildeling av bedriftsrettede BU-midler⁴ er grovforbasert husdyrproduksjon et prioritert område i Hedmark. En av målsettingene i Regionalt miljøprogram⁵ er å opprettholde et variert og åpent kulturlandskap gjennom aktiv skjøtsel og bruk av ressursgrunnlaget. Og i den enkelte kommune utarbeides det egne tiltaksstrategier for SMIL-midlene⁶ som skal bidra til å løse lokale miljøutfordringer i jordbruket.

En samordning med de miljøpolitiske virkemidlene, der dette er naturlig, kan bidra til økt gjennomføringsevne og gode løsninger for landbruksnæringa. Videre er det ved prioritering mellom tiltak og tildeling av midler viktig å ta hensyn til den geografiske differensieringen som forvaltningsplan for rovvilt legger opp til, og slik bidra til kostnadseffektive løsninger tilpasset de overordnede rammene.

God organisering mellom dyreeiere som benytter utmarksbeiter fremmer en effektiv utnytting av beiteressursene, og reduserer kostnadene ved infrastruktur og tilsyn. Gjennom Regionalt miljøprogram for jordbruket i Hedmark gis det tilskudd til drift av beitelag. Det er en utfordring at det blir både færre dyr og færre brukere i mange beitelag. Driftsstøtten beregnes ut fra antall dyr som beiter i utmark og som er tilknyttet beitelaget. I Hedmark utgjør dette årlig ca. 1,5 millioner kroner. Støtten per dyr er lik for alle beitelag og uavhengig av f.eks utfordringer knyttet til rovviltsituasjonen i beitelaget. I tillegg kan det gis tilskudd til ulike investeringstiltak gjennom ordningen med tilskudd til tiltak i beiteområder. Støtte til investeringstiltak ses i sammenheng med fordeling av midler til forebyggende og konfliktdependende tiltak mot rovviltskader.

Reindriftsloven og reindriftsavtalen er de viktigste reindriftpolitiske virkemidlene. Den politiske målsettingen er en økologisk, økonomisk og kulturelt bærekraftig reindrift (jf. St.meld. nr. 28 (1991-92) *En bærekraftig reindrift*).

---

⁴ BU-midler: Bygdeutviklings-midler

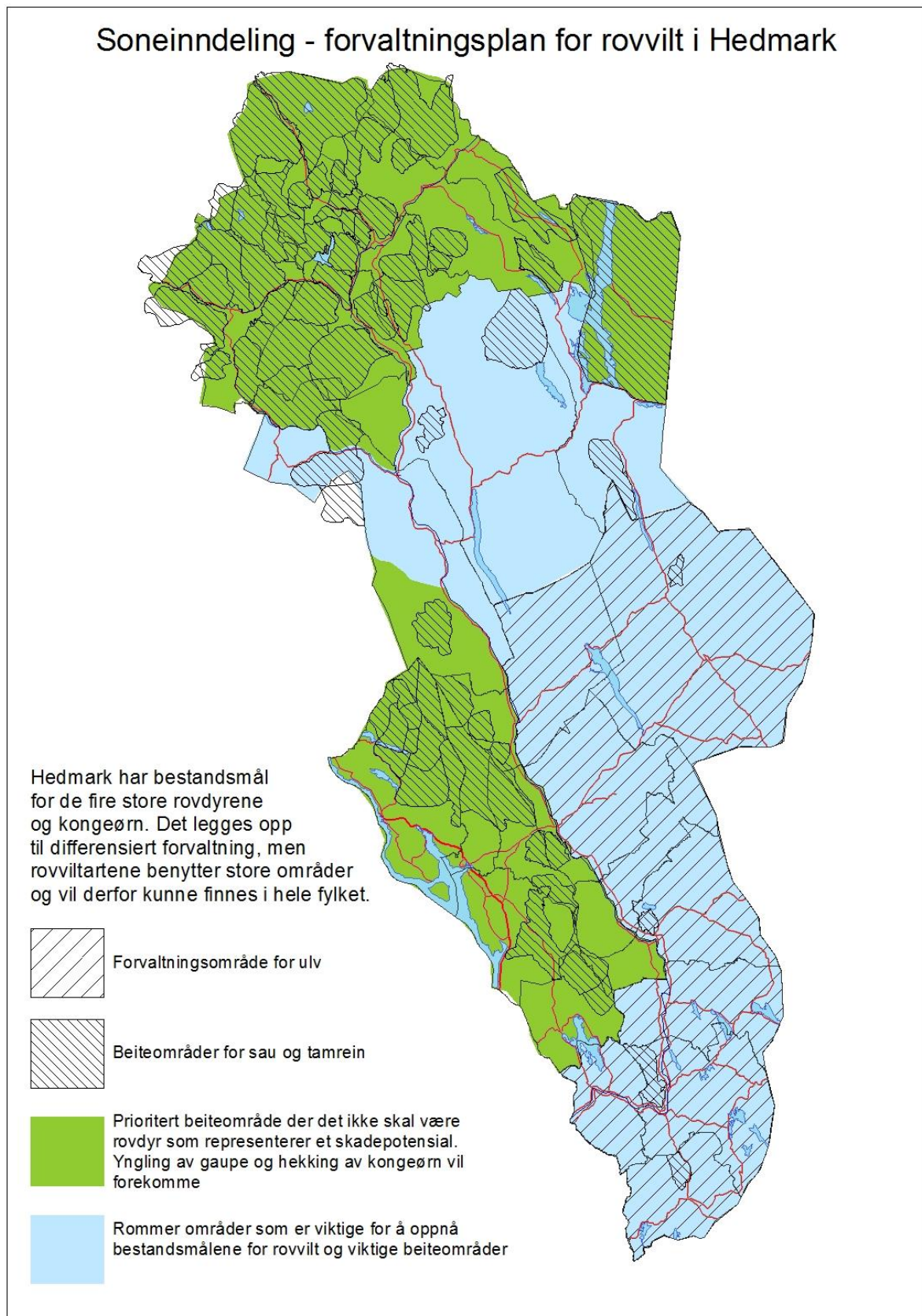
⁵ Regionalt miljøprogram: Tilskudd til generelle miljøtiltak for jordbruket i Hedmark

⁶ SMIL-ordningen: Tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket

10 ROVVILTNEMNDAS POLITISKE SIGNALER

- Ordningen med årlige bevilgninger over statsbudsjettet gjør det i mange tilfeller ekstra krevende å gjennomføre effektive forebyggende tiltak. Særlig gjelder dette større tiltak der gjennomføringen tar tid, og må gå over flere år. Rovviltnemnda må også sette av relativt store midler for å kunne håndtere akutte situasjoner. Dette gjør at det enkelte år kan ende opp med at det blir stående igjen midler som med fordel kunne vært anvendt til gode forebyggende tiltak gjennom beitesesongen. Bevilgningen bør derfor gis som en overslagsbevilgning, alternativt må eventuelle ubrukte midler kunne overføres til påfølgende års budsjett.
- Rovviltnemnda ser at det er et stort behov for større budsjettrammer til forebyggende og konfliktdempende tiltak i regionen.
- Driftsomstilling er svært ressurskrevende tiltak. Det er derfor mest hensiktsmessig at det settes av en sentral pott med midler for omstilling.
- Rovviltnemnda anser at startdato for lisensfelling jerv bør tilpasses reinsjakta, slik at fellingsperioden kan starte tidligere enn i dag. Dette vil medføre at lisensfellinga av jerv blir mer effektiv, og redusere behovet for ekstraordinære uttak i vintersesongen.
- Rovviltnemnda påpeker viktigheten av at rovviltforliket følges, og vil her særlig peke på forlikets punkt 2.2.19. Dette kravet gjelder både rovviltnemnda og øvrige forvaltningsnivåer.
- Det er fortsatt behov for å arbeide med effektivisering av uttak av skadegjørere. Det må legges opp til mer forebyggende skadefelling i prioriterte beiteområder, jf rovviltforliket punkt 2.2.19.
- Rovviltnemnda mener det er behov å få til en ordning hvor kommunale jaktlag kan bidra med å ta ut resterende kvote etter endt lisensfelling, jf rovviltforlikets punkt om effektivisering.
- Det må legges større innsats i å ta ut ulv som etablerer seg utenfor forvaltningsområdet for ulv før skader inntreffer.
- Ulv kan ikke sameksistere med småfe og tamrein.
- Det må søkes å få til en størst mulig buffersone mellom forvaltningsområde for ulv og samiske reinbeiteområder.

VEDLEGG

Figuren viser soneinndelingen i Hedmark, med beiteområder for sau. Avgrensning av beiteområder samsvarer med opplysninger fra ordningen Organisert beitebruk samt Elgå tamreinområde.

